

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

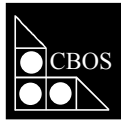
BS/25/2000

SŁUŻBA WOJSKOWA I SŁUŻBA ZASTĘPCZA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY 2000

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

SŁUŻBA WOJSKOWA I SŁUŻBA ZASTĘPCZA

- ❑ Ponad jedna trzecia badanych (35%) uważa, że polskie siły zbrojne powinny składać się z armii w pełni zawodowej, 15% sądzi, że przede wszystkim z armii opartej na powszechnym obowiązkowym poborze, natomiast największa grupa (40%) jest zdania, że w dużej części z armii zawodowej, ale należałoby zachować również powszechny obowiązkowy pobór.

- ❑ Trzy czwarte respondentów (75%) deklaruje, że wie, iż w polskim prawie istnieje zapis o możliwości pełnienia cywilnej służby zastępczej (w zamian za zasadniczą służbę wojskową) ze względu na przekonania religijne bądź wyznawane zasady moralne.

- ❑ Obowiązujące od roku '88 prawo do ubiegania się o służbę zastępczą spotyka się obecnie z aprobatą dwóch trzecich badanych (66%). Rozwiązanie to uważa za niesłuszne jedynie 14% respondentów. Pozostali nie mają zdania na ten temat.

- ❑ Zgodnie ze znowelizowaną w lipcu ubiegłego roku ustawą o powszechnym obowiązku obrony (Dz. U. z 1999 r., nr 50, poz. 500), obecnie służba wojskowa trwa 12 miesięcy, a cywilna służba zastępcza 21 miesięcy. Zdaniem ankietowanych służba zastępcza powinna być krótsza i trwać 15 miesięcy (średnia wskazań).

Od roku '88 każdy poborowy, który ze względu na przekonania religijne albo wyznawane zasady moralne nie chce służyć w wojsku, może starać się - zgodnie z ustawą o powszechnym obowiązku obrony - o skierowanie do służby zastępczej. Służba ta trwa 21 miesięcy i polega na wykonywaniu w czasie pokoju prac na rzecz ochrony środowiska, służby zdrowia, opieki społecznej, gospodarki wodnej, ochrony przeciwpożarowej, budownictwa mieszkaniowego, łączności oraz innych zakładów użyteczności publicznej¹. W jednym z naszych ostatnich badań² postanowiliśmy sprawdzić, jaki jest stosunek Polaków do tego rodzaju służby zastępczej.

WOJSKO ZAWODOWE?

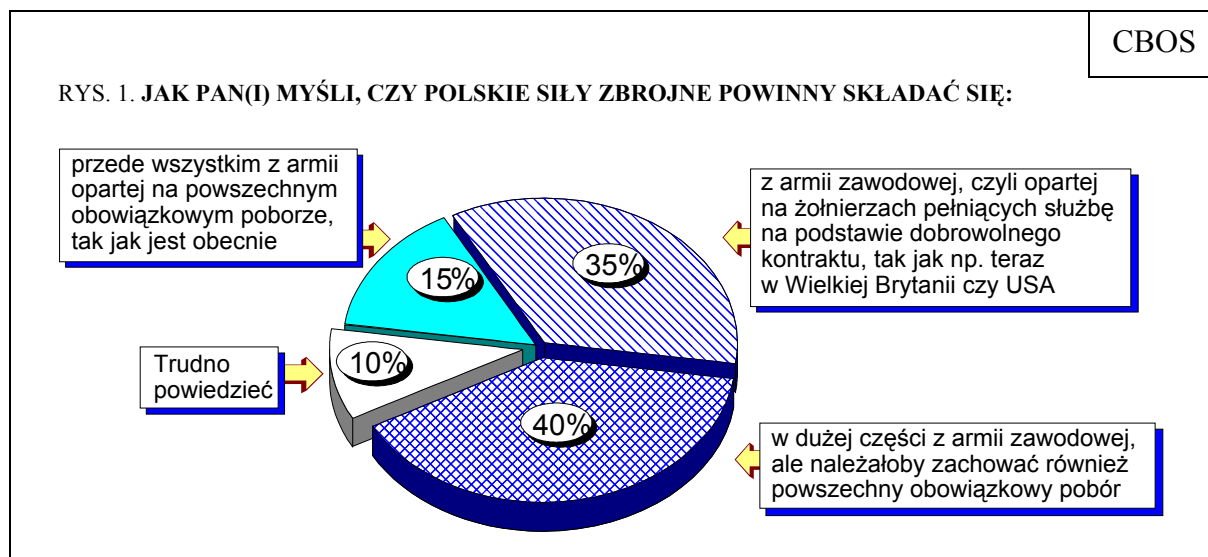
W naszych sondażach pytamy o ocenę różnych instytucji publicznych, w tym wojska. Jego działalność jest z reguły oceniana dość wysoko. W ciągu ostatnich dwóch lat oceny dobre wystawiało mu od 64% do 74% badanych, złe zaś tylko od 9% do 16%³. Interesowało nas, czy obecna forma organizacyjna wojska odpowiada oczekiwaniom społecznym.

Zapytaliśmy ankietowanych, czy ich zdaniem polskie siły zbrojne powinny składać się z armii zawodowej czy też - tak jak dotychczas - armii opartej na powszechnym obowiązkowym poborze.

¹ Art. 189 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1992 r., nr 4, poz. 16 z późniejszymi zmianami).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (115) przeprowadzono w dniach 1-7 grudnia '99 na 1097-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

³ Por. komunikat CBOS „Oceny działalności instytucji publicznych”, luty 2000.

Ponad jedna trzecia badanych (35%) zdecydowanie opowiada się za armią zawodową, złożoną z żołnierzy pełniących służbę na podstawie dobrowolnego kontraktu, mniej niż jedna piąta (15%) za utrzymaniem dotychczasowego stanu rzeczy, czyli armii opartej na powszechnym obowiązkowym poborze. Największa grupa respondentów (40%) jest zdania, że należałoby zachować obowiązkowy pobór, ale armia w dużej części powinna być złożona z żołnierzy zawodowych. Prawdopodobnie osoby te wyznają zasadę konieczności przeszkolenia wojskowego na wypadek konfliktu zbrojnego, dlatego - mimo poparcia dla cywilnej służby zastępczej w czasie pokoju i dobrze wyszkolonej armii zawodowej - opowiadają się za utrzymaniem poboru do wojska. Jedna dziesiąta ogółu badanych (3% mężczyzn i 17% kobiet) nie ma wyrobionej opinii na ten temat.

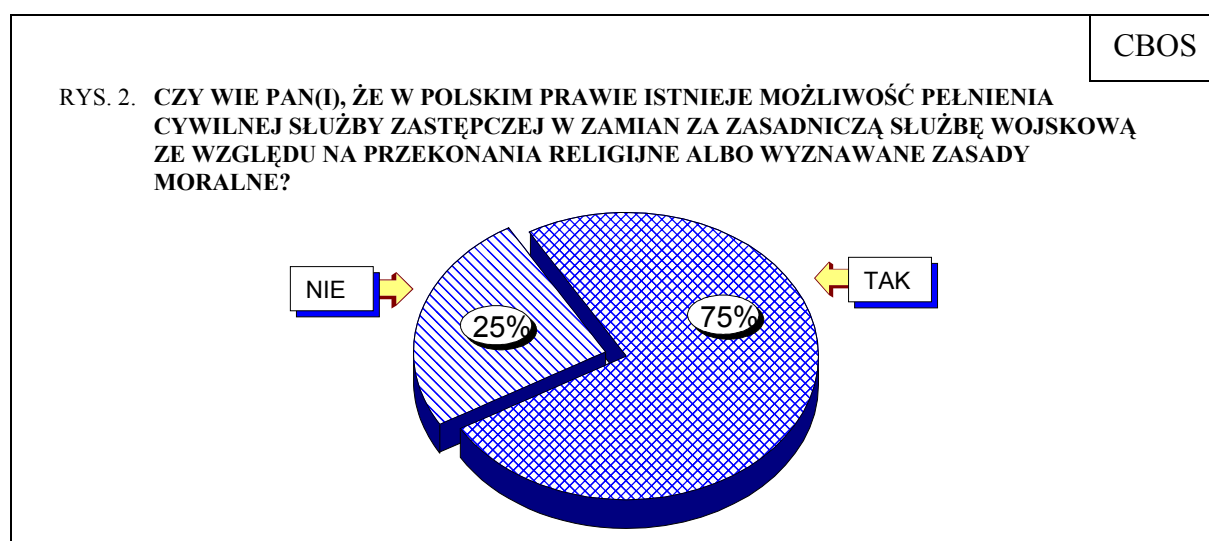
Najbardziej zdecydowaną postawę zajmują osoby młode (poniżej 25 roku życia), które najczęściej popierają armię zawodową (51% wskazań), najrzadziej zaś opowiadają się za powszechnym obowiązkowym poborem (7%). Należy podkreślić, że ich głównie dotyczy konieczność służenia w wojsku. Wraz z wiekiem rośnie odsetek ankietowanych popierających powszechną obowiązkową służbę wojskową, maleje zaś tych, którzy zdecydowanie opowiadają się za armią zawodową. Większe poparcie dla armii zawodowej można zaobserwować wśród badanych pracujących zawodowo (poza rolnikami, wśród których tylko jedna czwarta zdecydowanie opowiada się za tym rozwiązaniem), a dla powszechnego

obowiązkowego poboru w grupie osób zawodowo biernych (z wyjątkiem uczniów i studentów, wśród których wynosi ono zaledwie 4%). Ponadto powszechny obowiązkowy pobór jako formę organizacyjną sił zbrojnych częściej popierają badani z wykształceniem podstawowym, mieszkańcy wsi, respondenci, których dochody nie przekraczają 400 zł na osobę w rodzinie.

Czynnikiem wyraźnie różnicującym postawy wobec tego zagadnienia jest też deklarowany udział w praktykach religijnych. Za powszechnym obowiązkowym poborem najczęściej opowiadają się osoby uczestniczące w nich kilka razy w tygodniu (jedna czwarta badanych z tej grupy), rzadziej niż inni wybierając armię zawodową (29%), natomiast wśród ankietowanych, którzy w ogóle nie biorą udziału w praktykach religijnych proporcje te wynoszą odpowiednio 6% i 45%.

WIEDZA O SŁUŻBIE ZASTĘPCZEJ

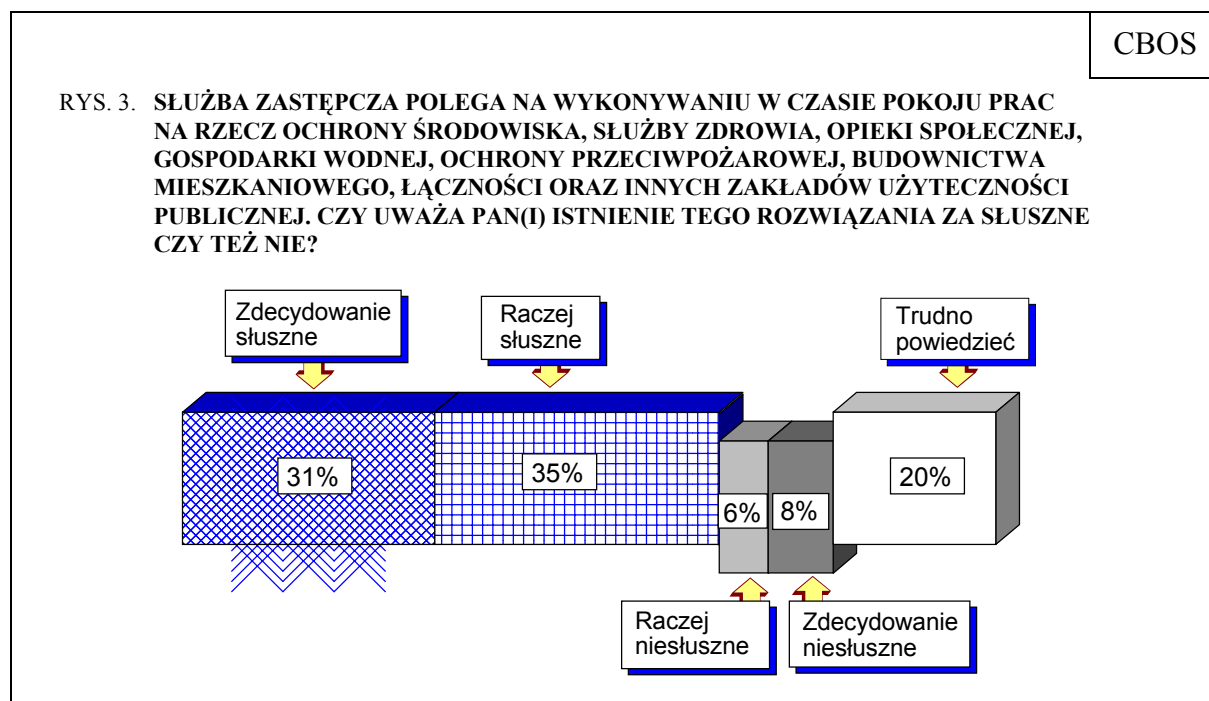
Czy Polacy wiedzą, że w polskim prawie istnieje zapis o możliwości ubiegania się o cywilną służbę zastępczą ze względu na przekonania religijne bądź wyznawane zasady moralne? Zdecydowana większość badanych twierdzi, że to rozwiązanie jest im znane, jedna czwarta zaś nic o nim nie wie.

Zastanawiające jest, że o możliwości pełnienia cywilnej służby zastępczej częściej wiedzą nie ci, których bezpośrednio dotyczy konieczność odbywania służby wojskowej, czyli ludzie młodzi poniżej 25 roku życia, ale pokolenie ich rodziców - osoby w wieku od 45 do 54 lat (odpowiednio 75% i 82%). Znajomość tego rozwiązania wzrasta wraz z wykształceniem badanych (od 59% wśród osób z wykształceniem podstawowym do 83% z wyższym), a także wielkością miejsca zamieszkania i oceną własnych warunków materialnych. Ogólnie - znajomość tego przepisu prawnego częściej deklarują osoby pracujące (z wyjątkiem rolników) niż biernie zawodowo (nawet wśród uczniów i studentów odsetek wskazań nie przekracza średniej dla ogółu badanych). Czynnikiem różnicującym okazał się też udział w praktykach religijnych. Największy odsetek respondentów deklarujących znajomość przepisu o służbie zastępczej jest wśród osób, które w ogóle nie uczestniczą w praktykach religijnych (86%), podczas gdy wśród biorących w nich udział wynosi od 73% do 78%.

STOSUNEK DO SŁUŻBY ZASTĘPCZEJ

Mimo iż większość badanych deklarowała znajomość przepisu o służbie zastępczej, przytoczyliśmy go w pełnym brzmieniu, a następnie zapytaliśmy, czy takie rozwiązanie prawne jest - ich zdaniem - słuszne czy też nie.

Łącznie dwie trzecie respondentów (66%) uważa istnienie tego rozwiązania za słuszne, a 14% za niesłuszne. Jedna piąta badanych (20%) nie potrafi zająć stanowiska w tej sprawie, przy czym znów bardziej niezdecydowane są kobiety (26%) niż mężczyźni (15%).

Największy entuzjazm dla wprowadzenia służby zastępczej przejawiają respondenci z wyższym wykształceniem (82%), a także najmłodszy badani (rozwiązanie to popiera 78% osób w wieku od 18 do 24 lat oraz 81% uczniów i studentów). Wraz z wiekiem maleje odsetek ankietowanych popierających służbę zastępczą (53% wskazań wśród osób mających 65 lat i więcej). Spośród grup społeczno-zawodowych najmniejszym poparciem cieszy się ona wśród rolników (56%, przy czym 29% ma do niej negatywny stosunek). Równie niski (poniżej 60%) odsetek zwolenników służby zastępczej jest wśród osób z wykształceniem podstawowym, rencistów, emerytów oraz mieszkańców wsi, z tym że odsetek przeciwników tego rozwiązania również nie jest wysoki (13-17%) - więcej osób nie ma wyrobionego zdania. Na stosunek do służby zastępczej nie ma większego wpływu deklarowany udział w praktykach religijnych, choć osoby, które w nich w ogóle nie uczestniczą, jak i uczestniczące kilka razy w tygodniu wyrażały większe poparcie i mniejszą dezaprobatę niż te, które w praktykach religijnych uczestniczą 1-2 razy w miesiącu. Można zatem wysnuć wniosek, że zdecydowana postawa wobec religii sprzyja uznaniu prawa do służby zastępczej. Ciekawe, że wpływ na to uznanie mają też deklarowane poglądy polityczne. Najwięcej zwolenników służby zastępczej i najmniej jej przeciwników jest wśród osób identyfikujących się z prawicą (odpowiednio 75% i 12%), wśród utożsamiających się z lewicą proporcje te wynoszą odpowiednio 66% i 18%.

Interesujące jest, w jaki sposób badani uzasadniają swój stosunek do służby zastępczej. Wśród osób uważających istnienie tego rozwiązania za słuszne (dla przypomnienia: 66% ogółu badanych) największy odsetek (39%) stanowią ci, którzy odwoływali się w swych sądach do tolerancji, konieczności uszanowania odmiennych przekonań, braku prawa do przymuszania kogokolwiek do odstępstwa od zasad w takich sprawach, jak służba wojskowa. Prawie jedna trzecia ankietowanych z tych 39% odwoływała się do tolerancji religijnej, uszanowania odrębności nakazów wiary, jedna ósma zaś powoływała się wprost na zasady

demokratyczne. Niemal jedną piątą zwolenników służby zastępczej (19%) stanowiły osoby, które oceniały ją pozytywnie ze względu na dobro osób odmawiających służby wojskowej. Połowa tych wypowiedzi to lakoniczne stwierdzenia typu „nie każdy nadaje się do wojska”, a druga połowa dotyczy powodów, dla których odmowa pełnienia służby wojskowej jest uzasadniona (nie zawsze odpowiadające rozwiązaniu zawartemu w ustawie) - stan zdrowia, konieczność utrzymania rodziny, ale także stan psychiczny i możliwość załamania się pod wpływem stresów związanych z warunkami odbywania służby wojskowej. Tej postawie bliskie było stanowisko osób negatywnie odnoszących się do służby wojskowej (4% ogółu badanych) - zarówno w obecnym kształcie (przywoływano np. zjawisko „fali”, opowiadano się za armią zawodową, która sama przez się rozwiązałaby ten problem), jak i do armii w ogóle.

		CBOS	
Uzasadnienia pozytywnego stosunku do służby zastępczej	Zwolennicy (N=716)	Ogół badanych	
Szacunek i tolerancja dla odmiennych poglądów	39%	26%	
Służba zastępcza jest właściwą formą służby dla kraju	34%	23%	
Dobro osób odmawiających służby wojskowej	19%	13%	
Ogólnie: dobre rozwiązanie	6%	4%	
Negatywna ocena służby wojskowej	4%	3%	
Inne pozytywne opinie o służbie zastępczej	2%	1%	
Uzasadnienia negatywnego stosunku do służby zastępczej	Przeciwnicy (N=156)	Ogół badanych	
Każdy powinien służyć w wojsku	35%	5%	
Służba wojskowa to obowiązek wobec ojczyzny	23%	4%	
Wojsko to dobra szkoła życia	10%	1,5%	
Wszyscy powinni być traktowani jednakowo, bez względu na przekonania	9%	1%	
Tylko zły stan zdrowia zwalnia od służby wojskowej	8%	1%	
Służba zastępcza pozwala na nadużycia	6%	1%	
Praca wykonywana w służbie zastępczej jest nieefektywna, należałoby raczej przekazać ją bezrobotnym	4%	1%	
Inne negatywne opinie o służbie zastępczej	3%	0,5%	

Respondenci mogli udzielić więcej niż jednej odpowiedzi, dlatego procenty nie sumują się do 100.

Liczną grupę (34%) zwolenników służby zastępczej stanowią ci, którzy dostrzegają w niej właściwą formę służby dla kraju. Odwoływali się oni bądź do pożytku, jaki przynosi praca osób pełniących służbę zastępczą (dwie piąte tej grupy), bądź do zasad sprawiedliwości społecznej (trzy piąte tej grupy), zgodnie z którymi każdy powinien spełnić swój obywatelski obowiązek - jeśli nie służąc w wojsku, to właśnie w inny sposób poświęcając swój czas na rzecz ogółu społeczeństwa.

Nie można powiedzieć, że służba zastępcza jest jednoznacznie postrzegana jako pożyteczna. Wśród jej przeciwników (14% ogółu respondentów) można było spotkać się z twierdzeniami określającymi tego rodzaju pracę jako przymusową i nieefektywną, a także z tezą, że zadaniami wykonywanymi przez odbywających służbę zastępczą powinni zająć się np. bezrobotni, dla których brakuje pracy (4% przeciwników służby zastępczej). Ci badani negowali wartość pracy wykonywanej w ramach służby zastępczej, jednak znacznie większy był odsetek respondentów sprzeciwiających się idei odmowy służby wojskowej w ogóle. Ponad jedna trzecia (35%) przeciwników służby zastępczej twierdzi, że każdy powinien służyć w wojsku (bez dalszych uzasadnień), niemal jedna czwarta (23%) powołuje się na patriotyczny obowiązek wobec ojczyzny, który każdy powinien spełnić. Co dziesiąty uważa, że wojsko jest dobrą szkołą życia („mężczyzna, który nie służył w wojsku, nie jest mężczyzną”). Niewiele mniejszy odsetek przeciwników służby zastępczej (9%) odwoływał się do zasad równości i sprawiedliwości społecznej, twierdząc, że nie może być mowy o odmiennym traktowaniu ze względu na przekonania. Bliskie stanowisko zajmowali ci spośród przeciwników, którzy odmowę pełnienia służby wojskowej usprawiedliwiliby jedynie złym stanem zdrowia (8%), a także osoby postrzegające służbę zastępczą jako ucieczkę od obowiązków, dostrzegające nieprawidłowości przy jej przyznawaniu (6%).

JAK DŁUGO ODPRACOWYWAĆ WOJSKO?

Zapytaliśmy naszych respondentów, ile miesięcy - ich zdaniem - powinna trwać służba zastępcza (w odniesieniu do zawartego w ustawie zapisu o 21 miesiącach służby zastępczej i 12 wojskowej). Okazało się, że ponad dwie piąte badanych (42%) jest zdania, że należy

zrównać czas trwania służby wojskowej i służby zastępczej do 12 miesięcy. Niemal jedna piąta ankietowanych (17%) zgadza się z ustawodawcą co do 21 miesięcy, a dalsze 5% jeszcze wydłużyłoby ten czas (w jednostkowych wypowiedziach nawet do 60 miesięcy). Jedna dziesiąta badanych (10%) uważa, że służba wojskowa powinna trwać od 12 do 21 miesięcy, kolejne 5% - że poniżej 12. Średni proponowany czas służby zastępczej wynosi 15 miesięcy.

★

★

★

Z przeprowadzonego przez nas badania wynika, że wprowadzone ponad 10 lat temu rozwiązanie prawne spotyka się z ogólną aprobatą społeczną. Służba zastępcza w obecnym kształcie odpowiada przekonaniom dwóch trzecich Polaków, przy czym niemal połowa skróciłaby czas jej trwania. Pozytywna postawa wobec takiego stanu rzeczy nie przeszkadza jednak temu, by trzy czwarte badanych opowiedziało się za wprowadzeniem armii zawodowej, a w tym aż 35% postulowało, by polskie siły zbrojne opierały się tylko na niej.

Opracowała

Joanna LEWANDOWSKA

A N E K S

Tabela 1. Jak Pan(i) myśli, czy polskie siły zbrojne powinny składać się:
 1 - przede wszystkim z armii opartej na powszechnym obowiązkowym poborze, tak jak jest obecnie; 2 - z armii zawodowej, czyli opartej na żołnierzach pełniących służbę na podstawie dobrowolnego kontraktu, tak jak np. teraz w Wielkiej Brytanii czy USA; 3 - w dużej części z armii zawodowej, ale należałoby zachować również powszechny obowiązkowy pobór (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	35	40	10	1097
Płeć					
Mężczyźni	15	38	44	3	520
Kobiety	14	31	37	17	577
Wiek					
18-24 lat	7	51	39	3	157
25-34	14	37	40	8	194
35-44	11	38	44	7	229
45-54	14	33	42	10	211
55-64	18	30	41	11	118
65 lat i więcej	24	19	34	23	188
Miejsce zamieszkania					
Wieś	21	29	35	14	406
Miasto do 20 tys.	13	39	39	8	120
20 - 100 tys.	9	36	44	10	205
101 - 500 tys.	9	39	44	8	206
501 tys. i więcej mieszk.	12	39	46	4	150
Wykształcenie					
Podstawowe	25	25	30	20	335
Zasadnicze zawodowe	16	36	40	7	287
Średnie	8	42	45	6	379
Wyższe	1	37	56	5	96
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	0	48	44	8	59
Prac. umysł. niż. szczebla	6	37	52	5	110
Pracownicy fiz.- umysł.	9	46	37	7	108
Robotnicy wykwalifikowani	9	44	46	2	87
Robotnicy niewykwalifik.	16	43	36	5	50
Rolnicy	16	25	50	9	54
Pracujący na własny rach.	9	47	39	6	55
Bierni zawodowo					
Renciści	25	25	34	17	140
Emeryci	24	23	38	15	201
Uczniowie i studenci	4	45	48	3	55
Bezrobotni	19	37	30	13	113
Gospodynie domowe i inni	11	24	49	16	61
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	6	43	43	8	186
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	6	48	39	7	91
sekt. pryw. poza rolnict.	11	39	46	4	200
prywatnym gosp. rolnym	24	29	40	7	67
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	23	36	31	9	157
276 - 399	21	21	50	8	109
400 - 549	13	35	39	13	281
550 - 799	16	32	41	12	161
Powyżej 799 zł	8	37	50	5	158
Ocena własnych war. mater.					
Źle	15	38	32	15	365
Średnie	16	30	44	9	476
Dobre	10	37	46	6	255
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	26	29	24	21	74
Raz w tygodniu	16	32	43	9	571
1-2 razy w miesiącu	13	37	37	13	160
Kilka razy w roku	10	39	43	8	207
W ogóle nie uczestniczy	6	45	40	9	84
Poglądy polityczne					
Lewica	14	36	44	6	273
Centrum	13	35	46	5	312
Prawica	11	40	42	8	274
Trudno powiedzieć	22	27	26	25	237

Tabela 2. Czy wie Pan(i), że w polskim prawie istnieje możliwość pełnienia cywilnej służby zastępczej w zamian za zasadniczą służbę wojskową ze względu na przekonania religijne albo wyznawane zasady moralne? (%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	75	25	1094
Płeć			
Mężczyźni	81	19	520
Kobiety	69	31	574
Wiek			
18-24 lat	75	25	157
25-34	74	26	192
35-44	80	20	229
45-54	82	18	211
55-64	71	29	118
65 lat i więcej	64	36	187
Miejsce zamieszkania			
Wieś	64	36	403
Miasto do 20 tys.	77	23	130
20 - 100 tys.	80	20	205
101 - 500 tys.	82	18	206
501 tys. i więcej mieszk.	85	15	150
Wykształcenie			
Podstawowe	59	41	332
Zasadnicze zawodowe	80	20	287
Średnie	82	18	379
Wyższe	83	17	96
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	81	19	59
Prac. umysł. niż. szczebla	89	11	110
Pracownicy fiz. - umysł.	79	21	108
Robotnicy wykwalifikowani	86	14	87
Robotnicy niewykwalifik.	73	27	50
Rolnicy	65	35	52
Pracujący na własny rach.	78	22	55
Bierni zawodowo			
Renciści	69	31	140
Emeryci	66	34	201
Uczniowie i studenci	74	26	55
Bezrobotni	72	28	113
Gospodynie domowe i inni	75	25	60
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	84	16	186
spółce właścicieli			
prywatnych i państwa	86	14	91
sekt. pryw. poza rolnict.	79	21	200
prywatnym gosp. rolnym	65	35	65
Dochody na jedną osobę			
Do 275 zł	74	26	157
276 - 399	69	31	109
400 - 549	77	23	281
550 - 799	74	26	161
Powyżej 799 zł	86	14	158
Ocena własnych war. mater.			
Złe	69	31	364
Średnie	75	25	474
Dobre	82	18	255
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	74	26	74
Raz w tygodniu	73	27	569
1-2 razy w miesiącu	73	27	158
Kilka razy w roku	78	22	207
W ogóle nie uczestniczy	86	14	84
Poglądy polityczne			
Lewica	80	20	273
Centrum	77	23	312
Prawica	81	19	274
Trudno powiedzieć	58	42	233

Tabela 3. Służba zastępcza polega na wykonywaniu w czasie pokoju prac na rzecz ochrony środowiska, służby zdrowia, opieki społecznej, gospodarki wodnej, ochrony przeciwpożarowej, budownictwa mieszkaniowego, łączności oraz innych zakładów użyteczności publicznej. Czy uważa Pan(i) istnienie tego rozwiązania za słuszne czy też nie?

(%)

	Zdecydowanie słuszne	Raczej słuszne	Raczej niesłuszne	Zdecydowanie niesłuszne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	31	35	6	8	20	1096
Płeć						
Mężczyźni	33	35	7	11	15	520
Kobiety	29	34	6	5	26	576
Wiek						
18-24 lat	32	46	3	6	13	157
25-34	35	38	3	6	17	194
35-44	27	35	8	8	22	229
45-54	37	29	5	9	20	210
55-64	32	30	10	10	18	118
65 lat i więcej	22	31	8	9	30	188
Miejsce zamieszkania						
Wieś	21	35	8	9	26	406
Miasto do 20 tys.	33	33	4	8	22	130
20 - 100 tys.	34	32	7	6	20	205
101 - 500 tys.	40	32	5	6	18	206
501 tys. i więcej mieszk.	37	40	4	11	8	149
Wykształcenie						
Podstawowe	21	33	7	10	29	335
Zasadnicze zawodowe	28	39	5	9	19	287
Średnie	37	33	7	7	17	379
Wyższe	49	33	8	2	9	95
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	42	34	9	1	15	58
Prac. umysł. niż. szczebla	40	34	10	5	11	110
Pracownicy fiz.- umysł.	30	38	5	7	20	108
Robotnicy wykwalifikowani	33	34	3	13	17	87
Robotnicy niewykwalifik.	40	24	7	9	20	50
Rolnicy	15	41	11	18	15	54
Pracujący na własny rach.	29	45	1	12	13	55
Bierni zawodowo						
Renciści	30	27	9	4	30	140
Emeryci	25	32	6	12	26	201
Uczniowie i studenci	37	44	0	5	14	55
Bezrobotni	27	42	4	6	21	113
Gospodynie domowe i inni	33	32	8	6	20	61
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	36	37	6	7	14	186
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	29	38	6	9	18	91
sekt. pryw. poza rolnict.	37	30	6	9	18	200
prywatnym gosp. rolnym	14	42	11	16	17	67
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	28	32	5	10	25	157
276 - 399	22	43	9	9	17	109
400 - 549	30	34	7	7	22	281
550 - 799	30	32	6	12	20	161
Powyżej 799 zł	45	29	6	7	12	157
Ocena własnych war. mater.						
Złe	27	33	6	9	25	364
Średnie	30	36	7	7	20	476
Dobre	38	34	6	7	14	255
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	32	39	4	6	20	74
Raz w tygodniu	28	33	7	7	24	571
1-2 razy w miesiącu	32	33	5	12	18	160
Kilka razy w roku	35	36	5	9	14	206
W ogóle nie uczestniczy	38	38	3	6	15	84
Poglądy polityczne						
Lewica	32	34	8	10	16	273
Centrum	34	38	6	7	16	311
Prawica	39	36	4	8	14	274
Trudno powiedzieć	17	30	7	8	39	237